

Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjazása
Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betűkből 32 fillér. Allástkeresőknek 10, ill. 20 fillér. Az összeg előre küldendő be; lehet 10 filléres levélbélyegekben is. Jelígy levelek továbbításához 20 fillér bélyeg mellékelendő

A soproni aut. orth. izr. hitközség ezennel kántor-metszői állásra pályázatot hirdet. Pályázhatnak 25-40 éves magyar állampolgárok, akik kiváló sajtó-üzbajdek műmchó, baal t'filó és baal kajre-k, három elismert orth. rabbítól kabolo-val bírnak, és kellemes hangjuk van. Kabolo-másolatokkal, továbbá az eddigi működést és ifjúkori tanulmányokat igazoló iratokkal felszerelt pályázatok augusztus 17-ig alulírott elnökséghez küldendők. Próbaelőadásra csakis a meghívottakat bocsátjuk, ezeknek költségeit megtérítjük.

Goldschmidt Szigrid s. k.
hitk. elnök.

A sárospataki orth. hitközség keres a főünnepre szigorúan vallásos, jóhangú műszaf-baal t'filót. Jelentkezni minden nap lehet. Költségmegtérítés nem igényelhető.

Apró hirdetések

HUSZONÖT ESZTENDEJE közötti házasságokat NAGY JENŐ Budapest. Rákóczi-út 57/b. Telefon: (Cégjelzéstelen levelezés.)

BÁDÓGOS segéd ki e szakmának minden ágát tökéletesen bírja, szombattartó helyen szerény fizetéssel állást keres. Cím: Gottszmann Sámuel, Jánoshalma.

JOGI DOKTORÁTUSSAL rendelkező, 25 éves, keleti zsidó származású, Berlinben felnevelt leányom részére tízezer dollár hozománnyal keresek orvost, fogorvost, rabbít, vagy kereskedőt, biztos pozícióban. (Esetleg Palesztinába való kiutazás.) Ajánlatok intézendők: D. Berliner, Marienbad, Postlagernd.

JÓL FŐZŐ és sütő leány vagy asszony azonnal felvétetik. Ajánlatok Lefkovits Miksa, Kiszvárdra címre.

10 ÉVES csodaszép leányom részére. kimondott műslemes fiatalembert keresek aki némi existenciával rendelkezik, vagy hajlandó nálam, aki sajtó-üzbajdek t'filót kitanulni. Hozomány 3000 P. Cím kettőslappal „Ben tajro” jelígyére. PERFEKT szakácsnő szigorúan orth. nagyobb családhoz azonnalra kerestetik. „Varrni tudó előnyben” jelígyére.

KERESTETIK vallásos, nemes tulajdonságokkal felruházott héber- és magyar írásban jó gyakorlattal bíró böcher. Mindkét nyelven sajátkezűleg írt ajánlatok következő címre küldendők: Főrabbi, Nyírmada.

SZORGALMAS, szerény, jesivát végzett fiatalember elhelyezkedést keres. Lehet vidéken is. „Szorgalmas 21” jelígyére a kiadóba.

KÉT GYERMEKHEZ azonnalra keresek perfekt német-francia kisasszonyt, válásos házból. Cím a kiadóban.

BETEG ASSZONY, ki tüdőbajos kisfiával a legnagyobb nyomorban tengődik, kéri jóságú emberek sürgős támogatását. „Nagy meczvó” jelígyére.

TANONCOT keresek rőfös- és rövidáru üzletembe azonnali belépésre, teljes elátással. Klein Márkus, Velky Meder (Nagymegyer).

ICH BENÖTIGE für zwei der Volksschule erwachsenen Knaben einen frommen Bochnür, der befähigt ist Chü-misch, Ruschi und Gemore, sowie auch die I. Bürgerschul-klassé ungarisch und slovakisch mit gutem Erfolge zu unterrichten. Gehalt höchst ganz Verpflegung laut Übereinkommen. Offerte mit Zeug-nissen über b'sheriges Wirken werden durch Müller, Bratislava, Edlov dvor weitergeleitet.

TANITÓ, fiatal, szerény igényű, nyelv-ismerettel és héber tudással, állást keres. Csoporttanítást is vállal. „Gyakorlott pedagógus” jelígye.

KELLEMES hangú előimádkozó és bal kajre, sachrisz és műszaf-baltefile. szerény igényekkel a nagyünnepre ajánlkoz k. „Kellemes hangú” jelígye.

SAJÁT MÉHÉSZETEMBŐL orth. kóser kezelésű, garantált tiszta akácmezet szállítok, bruttó 5 kg dobozokban, utánvétellel, Kc 75-ért. Lichtenstein Lipót, Samoryn (Szlovenszók).

KERESEK megbízható középkorú izr. nőt kis háztartásom vezetésére. Lakás, elátás, Jóbánásmód. Családtagnak tekintem. „Jó gazdaszony” jelígye.

SZEMÜVEGEK szakszerűen készítenek és javítanak, briliánsárúk, ékszerek legolcsóbban: Weinberger Sándor optikai és ékszerüzlet, Bratislava, Edl-hof.

TANONCNAK felvétetik jócsaládból való fiú a könyv- és papírszakmába, ahol egyidejűleg a könyvkötészetet is elsajátíthatja. Ajánlatokat: Müller, Bratislava, Edlov dvor továbbít.

KERESEK azonnali belépésre három gyermekhez, jó vallásos házból való kisasszonyt, aki cseh-szlovák állampolgár és perfekt németül beszél. Ajánlatok „906” jelígyére Müller, Bratislava, Edlov dvor címre küldendők.

HÁZVEZETŐNŐNEK menne jobb házból való, jó megjelenésű, középkorú zsidó leány, ki jó bizonyítványokkal rendelkezik, a háztartás minden ágában jártas, kis gyermek gondozásához is ért, olyan családhoz, vagy egyedülálló hölgyhöz, ahol évekig maradhatna. Cím: Reznik, Zelizovce (Slovensko).

HÁZITANITÓNAK elemi és polgári isk. tanulókhöz ajánlkozom. Krausz M. leveleivel. S. A. Újhely, Kazinczy u. 40. ORTH. kóser háztartásba zsidó főző-mindenest felvesznek. Cím: Grosz, Wesselényi utca 55.

KERESKEDŐ vallásos gyermektelen özvegyasszonyt, esetleg leányt 45 évig elvenne. Leveleket „Mazl” jelígyére kiadóba kér.

ÉRETTSÉGIZETT úrileány kimondottan orth. családhoz nevelőnőnek ajánlkozok. Vizsgákra előkészít. Kitiűnő ref-renciálkál. Cím: Rágendorfer Jenő, Szombat-hely.

JOBBI orth. főzni tudó leány gyermekekhez ajánlkozok szept. 1-re. „Megbízható” UNGVÁRON orth. kóser étkezde és tőrőgyár eladó. Spira Mór, Uzhorod, Vasút-utca.

JÓ HÁZBÓL való 18-20 éves, ügyes segédet keresek azonnalra. Ajánlatokat bizonyítványokkal Rubinstein Samu börtön- és cipészkerlők kereskedő, Paks címre kérek.

KERESEK megbízható, orth. házból való zsidó leányt, aki minden háztartási munkát végez. Lebovits Elemér. Kúnágot. KERESEK fiam részére, aki Budapesten egy jömenetlű vállalat társtulajdonosa, vallásos és művelt fiatal leányt 10-15 ezer pengő hozománnyal. Cím válaszlappal a kiadóban.

AZONNALRA KERESEK orth. fiatalembert, aki Chümis-rasit, Gemoret, Tnachit, továbbá második és negyedik gimnáziumot tanítani és vizsgáztatni képes. Cím: Grosz Samu, Nyírkérés, p. Baktalórántháza.

KERESEK kimondottan szép fiatal lányomnak szigorúan vallásos, orth., jó megjelenésű fiatalembert. Hozomány budapesti, jól bevezetett üzlet, melynek biztos jövedelme P 300.— Ajánlatokat (20 fillér válaszbélyeg melléklésével) „Szép jövő” jelígyére.

OKL. TANITÓT keresek III. elemista fiamhoz. Gemore-oktatás német társalgás megkivántatik. Fülep Mór, Fegyás ÜGYES rőföskereskedő segédet keresek augusztus 15-re, vagy szept. 1-re. Por-gesz Benő, Csorna.

NÉMETÜL beszélő orth. zsidó leányt háztartásba, cseéd mellé felvesznek. Schönberger, Vámosmikola.

FŐZNI jól tudó, jobb zsidó leány, házvezetőnői állást keres. Leveleket „Szerény” jelígye a'att Müller, Bratislava, Edlov dvor továbbít.

ZSIDÓ CSALÁDI NAPTÁR az 5995. zsinagógai évre a megszozott bő tartalommal megjelent. Kapható Fábán hitk. főjegyzőnél, Debrecen, József K. Hg.-u. 26.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: GROSZBERG JENŐ

Springer-nyomda, VII. Bethlen G. utca 33

אלגעיניע יידישע צייטונג

ב"ה

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII. KERTÉSZ UCCA 48.
Telefon: 42-5-90. Csekk száma: 50.791
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ Keltőidre 25 P

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

Korein Dezső: Még csak ez hiányzik!

Többször írtam az utóbbi időben lábrakapott kereskedelemellenes tendenciákról, a magángazdaságba való különféle állami beavatkozások és korlátozásokról, amelyek homlokegyenest szemben állanak a kereskedelem szabadságával. A privilégizált szövetkezetek és futurák a liberális gazdasági politikának kerékkötői és a magánexisztenciák sírásói. Úgy látszik azonban, hogy a bajok még folytatásra várnak, és az a szomorú érzésem, hogy ha a mai rendszert fenntartják, sőt azt még tovább is kiépítik, ütött a magánkereskedelem utolsó órája.

Újabbban a kereskedői foglalkozás képesítésének kérdése került napirendre. A múlt hetekben lezajlott miskolci kereskedelmi kongresszus egyik tárgya a kereskedői képesítés kérdése volt. Igaz, hogy ez az ügy sem mai keletű, mert már 1907-ben a Sztérenyi-féle ipartörvény előkészítése kapcsán széles vita indult meg a kérdés felett. Annak idején én a képesítés ellen foglaltam állást, amit következetesen ma is vallok, mert határozottan ellensége vagyok a magángazdaság korlátozásának én e tekintetben a legtisztább szabadelvű álláspont híve voltam és vagyok ma is. A Sztérenyi-féle javaslat le is került annak idején a napirendről. Most újból kísért a dohos céhszellemű ügy és erős hullámokat ver a kereskedelmi közvélemény vizein. Nem tudom, hogy a szövetkezetek és futurák vezetői milyen kereskedői képesítés felett rendelkeznek. Igaz ugyan, hogy veszteséges mérlegeknek állampénzekben való szanalásához nem kell valami különös nagy kereskedelmi szakképzettség.

A képesítés követelői hivatkoznak Németország legújabb, június 23-i rendeletére, amelyben az objektív ismervek mellett szubjektív kellékek is irányadók. Nem elég ott az „erforderliche Sachkunde” igazolása, de megkövetelik minden esetben a „persönliche Zuverlässigkeit” bizonyítását is. Egy szép napon tehát arra ébredhetünk, hogy kereskedői iparigazolvány elnyeréséhez nem elég a szakképzettségen kívül a legfontosabb kvalifikáció, a tisztesség, szorgalom és pontosság, hanem az állampolgársági bizonylat analógiája szerint ki kell majd adni visszamenőleg a dedőregapa születési, házassági bizonyítványait, adókönyveit stb. Ha már korlátozunk, legyen az épp oly szigorú és középkorú megszorítás, mint minden egyéb jogszigorítás.

Szóval, ha a kereskedői képesítés rövidlátó propagálói céljukat elérnék, ismét nagy probléma előtt áll a vallásos zsidóság, melynek igen nagy tömege eddig a kereskedői szabadság mellett, úgy, ahogy, nagy szorgalommal és igen szerény életmód mellett keverte meg becsületes száraz kenyereit.

A teljes vasárnapi munkaszünet általános bevezetésének veszedelme sajnos ismét napirendre került. Lásd Miskolc, Debrecen, Eger, stb., ami természetesen a szombattartó vallásos zsidó kereskedőket érinti legsúlyosabban. Most még a kereskedői képesítés kérdése hiányzott, hogy a vallásos zsidóság gazdasági existenciájának sírját megássák. Vigyázzanak tehát a hivatott örök és legyenek résen az újabb merénnyel szemben. Éppen elég bajunk van a súlyos gazdasági válság közepette, még csak a kereskedői képesítés bevezetése hiányzik, akkor a szorgalmas, vallásához hűségesen ragaszkodó zsidó kereskedőnek alaposan befellegzett.

Az Aguda rabbitanácsa általános böjtöt hirdet Sz'lichajsz első napjára délig

Az Aguda rabbitanácsa „Majecsz g'dajle hatajro” még három hónappal ezelőtt határozta el, hogy Szlichajsz 1. napjára — délig — általános böjtöt ír ki a zsidóság szomorú helyzete miatt. A határozathoz a lengyel rabbik legtekintélyesebb egyéniségei már bejelentették csatlakozásukat és a többi országok rabbijait is felkértek a csatlakozásra. Az algiri üldözések időszerűsége adnak a felhívásnak, amely klasszikus s szívemarkoló héberséggel van megírva. A következőkben egy néhány részletet közlünk belőle:

— Bajoknak korszaka következett be közösségünkre, nemzedékek óta nem volt helyzetünk oly rettenetes. Három millió zsidó az orosz siralomvölgyben a teljes pusztulásnak néz elébe, a vallásüldözések miatt a zsidóság tanítóinak sorsa kitarthatatlan. A kulturált Németországban testvéreink a megszegényítésnek, a lealázásnak vannak kitéve s állandóan szenvednek a zsarnoki terror alatt. Európa sok országában a nép között izgatót fejtenek ki, amelynek célja: kivenni a falatot a zsidó szájából. Az összes országok kapui el vannak zárva testvéreink előtt. A rettenetes gazdasági helyzet következtében vallásunk erkölcsi alapjai inognak, a nemzedék nem bírja el a nagy megpróbáltatást. A megváltás vajadásának (chevlé Mosiach) összes tünetei mutatkoznak rajtunk és — nekünk nincs másra támaszkodnunk, mint menyébeli Atyánkra.

—Az összes bajokból s szenvedésekből kihangzik felénk az Örökkévalónak megtérésre hívó szövege. A mai eseményekből a Tóra szól hozzánk: „Ha bajban leszel s ha elérnek ezek az igék — térj meg az Örökkévalóhoz!” T'süvó t'filló, cz'doko, (bűnbánat, ima, jótékony-ság) a mi kipróbált gyógyszerünk volt. Most is ezekhez akarunk folyamodni. Ezért Szlichajsz első napját a „bűnbánat,

az ima és a jótékony-ság” napjának nyitvántjuk. Minden felnőtt zsidó férfiu és nő ezen a napon 12 óra utánig böjtöljön. Reggeli ima után az egész hitközség a T'hillimet mondja el és a rabbik d'rosokban figyelmeztessék a hiveket a vallásosság követelményeire: sabosz megtartására, a családi vallási tisztaság megőrzésére, a Tóra tanintézetek támogatására. Délután gyülekezzenek a templomba mincha-ímára s adjanak vallási célokra adományokat. A betegek vallási célú pénzbeli felajánlásokkal váltsák meg böjtjüket.

— Bűnbánatban, jöttvésben egyesülve kegyelmet találunk I'tenükn szemében. Megvalósul a próféta szövege: „Ész czóro hi l'Jaakajv üimimo jivoséa — bajnak ideje ez Jaakajv-nak, de megmenekül belőle.”

Buda nem egyesül Pesttel

A budai hitk. képviselőtestülete szerdán közgyűlést tartott, hogy elvi állást foglaljon a pesti hitközséggel való egyesülés ellen. Beható vita után, melynek során mindkét részről tartalmas fel-szólalások hangzottak el, a közgyűlés jelenlévő 99 tagja közül 83 szavazattöbbséggel elvetette az egyesülés gondolatát és a következő határozati javaslatot hozta: „A budai izraelita hitközség közgyűlése kimondja, hogy a hitközségnek 800 éves autonómiáját és függetlenségét sértetlenül fenntartja, más hitközséggel egyesülni nem kíván. Ehhez képest utasítja a budai izraelita hitközség elöljáróságát, hogy mindent, ami ezen cél biztosítása érdekében szükséges és lehető, saját hatáskörében tegyen meg és tartózkodjék minden olyan megállapodástól, mely akár közvetve, akár közvetlenül a hitközség önrendelkezési jogát veszélyeztetné, avagy korlátozná.”

Másodpercek megvásárlása szent célra

Igen érdekes akció ügyében közöl felhívást a bécsi „Jüdische Presse”. Szó van az Aguda palesztinai alapjáról, a „Keren Hajisüv”-ről. Az akció lényege az, hogy a vége felé járó 5694. esztendő utolsó 24 órája legyen ennek az ügynek szentelve. Egy napon 24 órában tudvalevőleg 86.400 másodperc van. Azt szeretné tehát a vezetőség, hogy ezekből a másodpercekből vásároljon egyet legalább 86.400 egyén. Egy ilyen szentcélú másodperc ára 1 silling. Az év utolsó napján Elul hó 28. este 6 órától kezdve 24 órán keresztül Erev Rajshasono délután 6 óráig a frankfurti központban egy bizottság olvasni fogja a másodperc vásárlók neveit és akinek a neve az év utolsó másodpercére esik, az jutalmul egy szentföldi utazásra való jegyet kap.

Frankfurt elszegényedik a zsidók kivándorlása miatt

A „Manchester Guardian” rendkívül érdekes cikket ír Frankfurturól. Megállapítja, hogy a város, amely Németország valamikor leggazdagabb városa volt, lassanként elszegényedik a zsidóüldözés miatt. Frankfurt 500.000 lakosa közül a legutóbbi népszámlálás szerint 35.000 volt zsidó. A XII. század óta éltek itt Európa leggazdagabb zsidó kereskedő-családjai. A nemzeti szocialista uralom a frankfurti zsidókat tőle telhetőleg kímélte, a bojkott azonban mégsem volt elkerülhető és ezt a zsidók erősen megérik, de az egész város megsínyli.

Jégszekrények
Lujza-ucca 2/c.
Friedmannál
Szombaton zárva.

3 szó csupán
SIRKŐ
LÖWY-nél
BUDÁN
II. Fő-u. 79. Telefon: 51-5-81
Alkalmi vételekből
legolcsóbb áron. II. Zárda-u. 3

Im Hause eines Wiener Schuldirektors werden
Schüler und Schülerinnen in Pension genommen.
Streng orthodox, Schulnachhilfe, Sprachen u. gründlicher Unterricht in jüd. Fächern.
Für Mädchen auch im Haushalt und im Nähen! Auskunft erteilt Schuldirektor.
Rabbiner S. Neuwirth, Wien, II., Zwerggasse 5/14. Telefon: A. 42-8-86.

WEISZ MÓR Orth. כשר kakaó és csokoládé a legfinomabb kivitelben
Kéksz, levestészták és ostyáruk. Diabetikusok részére „levegő” kenyér. Elsőrendű dessert és különlegességek.

Dr. Groszmann Frigyes: Przemysltől Palesztináig

Kuzmanek tábornok
Nem haladhatunk el Kuzmanek Herman tábornok Przemysl hős védőjének elhalálása mellett, anélkül, hogy az emlékezés és a hála mécsesét meg ne gyújtánánk ravatala előtt.

Przemysl várának hős védelmezői között nagy számban voltak Kuzmanek parancsnoksága alatt zsidó tisztek és közkatonák. Amidőn 1914. november 11-én az oroszok körülzárták Przemyslt és Kuzmanek négy hónapig tartotta a várat, ez a négy hónap a világháború megrendítő eseményeinek egyik legborzalmasabb, de egyben leghősiesebb fejezete volt.

A legénység sokszor rohmozta meg a vár alatt beásott orosz haderőket, a felmentő csapatok azonban késtek, a helyzet napról-napra reménytelenebbé vált, mert ezalatt a négy hónap alatt, a várban teljesen elfogyott az élelem, úgy, hogy az éhhalál megkezdte iszonyú aratását a bevehetetlen vár sáncai mögött. Az éhségtől halálra gyötört katonaság 1915. március 19-én utolsó erőfeszítéssel kitörést kísérelt meg, de sikertelenül. 3 nappal később március 22-én, az összes erődöket és ágyakat levegőberöpítették és a várat átadták az oroszoknak. Kuzmanek, akinek hősiessége elismerésül az oroszok meghagyták kardját, 40.000 katonájának élén, köztük számos zsidó tiszt és közlegény, fogságba került. Az oroszok uralma azonban nem sokáig tartott, mert június 3-án a központi hatalmak seregei újból visszafoglalták. A przemysli hősi napokat egy hitsorsosunk: Lévaj Jenő örökölte meg egy külön munkájában, melyben méltó emléket állít Kuzmanek tábornoknak.

Idé iktatom, Przemyslrel kapcsolatos háborús élményemet. A cs. és kir. 26. gyalogezred orosz frontján, amely ezredben én is szolgáltam, 1915. március 22-én, Przemysl eleste napjának hajnalán, egy hatalmas zászlót tűztek ki a lövészárkukba beásott oroszok. A lobogóra nagy betűkkel va'ami reá volt írva. Elolvasni a távolból nem lehetett. Az éjszaka sötétjében Feldwachének egyik bátor zsidó katonája átkúszt az orosz „Horchpost”-on kitérő zászlóért, és azt magával hozta ezredünkhöz. A lobogóra nagy betűkkel az volt ráírva „Przemysl elesett”. Az oroszok ezzel tudtukra akarták adni a nagy veszteségünket és ezzel demoralizálni magyar csapatunkat. Tlaszkál ezredesünk a zászlót eltette és a későbbi ütközetekben mindig magával vitette. De június 3-án, amikor ismét kezünkbe

került Przemysl, Tlaszkál ezredesünk előszedte a zászlót és most már a mi lövészárkunkba tűzette ki, hogy ugyanez a lobogó adja tudtára az oroszoknak, hogy „Przemysl elesett”!

Zsidó névváltozások
A török kormány rendeletet bocsájtott ki, melyben arra kötelezi polgárait, hogy 2 éven belül vezetéknévét választásnak maguknak. A törököket eddig egyszerűen Achmadnak, vagy Alinak, Mustafának nevezték. Ez a bibliai egyszerűség gyakran okozott zavarokat a hatóságok előtt, és ezért Kemál pasa elrendelte ezt a reformot. A rendelet kiemeli, hogy joga van bárkinek foglalkozása köréből származó vezetéknévet, vagy családi törzs eredetét nevében megjelölni.

A zsidóság, mint tudjuk, II. József idején (1780—1790.) hasonló rendelet alapján vette fel vezetéket (családi) nevet. Az új korszakban a zsidó vezetékeken sok változás történt. A magyarosítás mintájára különböző államok-

ban az illető állam nyelvéhez idomítva változik a zsidóság vezetékeve. Palesztinában a hebraizálás erősen folyik. Feuerstein Avigdor író hebraizált családi neve: *Hameiri*. Szatmári hírneves építész családi neve: „*Szod-Moriol*”. Patai „Feltámadó Szentföldjében” érdekes adatokat említ. Írja, hogy *Ajeleth Hosamer* és *Jeszod Hamaala* között betér egy zsidó sátorba. Megszólít egy zsidó ifjút:

— Mi a neve?
— Vardi!
— És hogy hívták azelőtt?
— Blumin.

Tavaly a palesztinai névhéberesítés alkalmával felvette nevének megfelelő héber „Vardi” nevet. Valamikor talán Castiliában „Floridello” volt, innen kiűzve Törökországban „Bülbiül” lett, Romániában „Florescu”, Németországban „Blumin”, most azt a nevet vette vissza, melyet talán kétezer évvel ezelőtt is viselt az az őse, aki Alsó Galileában kapált vagy kaszált.

„Zsidó világkonferencia”

— Saját tudósióntól —

Genf, augusztus 19. Genf a kongresszusok városa —, ahol állandóan fontos tanácskozások folynak és legtöbbször eredménytelenül — ismét ünnepléses képet ölt, s még a multheti nemzetközi dalosverseny alkalmából díszbeöltözött város fogadja — a Magyarországi kivételével — a világ minden tájáról érkező zsidó vezetéseket a holnap megkezdődő világkonferenciára. Egmásután futnak be Dizengoff tel-avivi polgármester, Dr. Stephen Wise, az amerikai zsidók képviselője, s még vagy 150 delegátus érkezett a délelőtti folyamán, köztük Rubinstein vilnai rabbi. Nagy tömeg várja Gozlan algiri delegátust, ki a constantini-pogrom részleteiről jött beszámolni. Az újságírók valóságos megröhanják, ő

azonban minden hozzá intézett kérdést elutasít azzal, hogy „majd meghallják a konferencián. Az antiszemita „Volksischer Beobachter” népszövegségi újságíróját is észre vettem a nagy tolongásban. A delegátusok a konferencia előtt nagyon hallgatagon viselkednek, s alig lehet tőlük néhány szót kicsikarni. Dizengoff a hozzá intézett kérdésekre azt mondotta: „*Móchor jilje hoajsz hase*”. Csupán Stephen Wise mondott néhány szót az újságírók előtt:

— Jelen konferencia főcélja alapos tervezetet kidolgozni a németellenes bojkott százszázalékos fokozására. Amerikában óriási eredményt értünk el ezen a téren, s az összes felekezeti papok támogatnak ezen munkában. Ez az eddig nagy sikerrel működő harc további folytatása

Igmándi A VILÁG LEGJOBB KESERÜVIZE

AKINEK csak egyszer, vagy kétszer van szüksége ezen keserűvize, kérje minden elárusítóhelyen határozottan a **KIS ÜVEG** Schmidthauer-fele **IGMÁNDI KESERÜVIZET!**

Kitűnően bevált 3/4 decis töltés, mely két-háromszori használatra teljesen elegendő.

Jutányosabb voltánál fogva pedig mindenkinek könnyen hozzáférhető.

Igmándiból nem kell pohárszámra inni, negyed, vagy fél pohárral elég szokott lenni.

A Szentföld körül

A népszövetségi mandátum-bizottság jelentése

szent kötelessége az összzsidóságnak és bízom, hogy a zsidó közösség rendelkezik oly l'teni erővel, hogy egy hatvanmillió nemzetet is emberségre tud majd tanítani.

Ezen szavak annál is inkább meg-szívlelendők, mert ezt egy ismeretlen teljesen vallástalan reformrabbi mondotta.

Berkovits Zechariá

Genf, augusztus 20. Óriási közönség jelenlétében nyitotta meg dr. Nachum Goldmann a világkonferenciát és a megjelentek üdvözlése után dr. Leo Motzkinról, a Delegations Juives megalapítójáról tartott beszédet, aki novemberben Párizsban elhunyt. Goldmann után Stephen Wise dr. emlékezett meg a zsidó kisebbségi jogok nagy előharcosáról. — A világ orthodoxiája egy erre vonatkozó határozat értelmében nincs képviselve a konferencián.

A napirenden a következő pontok szerepelnek:

A németországi zsidók helyzete és a németellenes bojkott kérdése.

A saarvidéki zsidóság helyzete.

A zsidóság kisebbségi jogai. (Margulies referátuma.)

A fajelmélet (dr. Zolschan referátuma).

Az oroszországi zsidóság helyzete.

Az antiszemitizmus elleni küzdelem.

זולגה דער שווערן
Zufolge der schweren Verhältnisse,
sind meine Chalolim billiger.
Erhältlich in meiner Fabrik, oder
bei meiner Filiale: **Fränkel J.**
Bpest, Holló-u. 1. Verlangen
Sie Preisliste.
Schmotzer János, Pesterzsébet,
Szt. László-tér 2.

Genf, augusztus 20. Mint ismeretes 1934. júniusában tartotta meg 16-ik ülészkakát a Népszövetség állandó mandátum-bizottsága. A bizottság most készült el jelentésével, amelyet beküldött a Népszövetség összes tagállamainak. A jelentés Palesztínára vonatkozó része tudomásul veszi a mandatárius hatalom intézkedéseit a kolonizáció, a mezőgazdasági fejlődés és szövetkezeti társaságok támogatása terén. A bizottság ezenkívül megelégedéssel konstatálja, hogy Palesztinában továbbra is kedvező gazdasági viszonyok uralkodnak.

Ezen általános megállapítás után a jelentés külön pontokban foglalkozik az ülészak napirendjén szerepelt kérdésekkel. A jelentés köszönettel veszi a kormány bejelentéseit az 1933. októberi zavargásokról és a kormány az azon ígéretét, hogy a palesztinai haderő megfelelően biztosítja az ország belső nyugalmanak rendjét. Hasonlóképpen tudomásul vette a bizottság a palesztinai közönségi önkormányzat kiépítésére fogantatott rendeleteket és intézkedéseket, valamint a kormány a palesztinai közoktatás kiépítésére vonatkozó ígéretét.

A jelentés ezután a különböző zsidó és arab petíciókkal foglalkozik. A „Vaad Leumi” a palesztinai főrabbinátus és az Agudas Jiszróel panaszt emeltek az ellen, hogy a mohamedán egyházi bíróságokkal szemben a zsidó rabbi bíróságok hátrányos helyzetben vannak.

Az Aguda viszont különálló (orth.) hitközségként való elismertetését kérte.

Az első kérdésre vonatkozólag a bizottság megállapítja, hogy a mohamedán vallási bíróságok előnyösebb jogi helyzete a török uralomból fennmaradt jogviszonyok következménye. Ebből kifolyólag a mohamedán bíróságok valóban különleges helyzetet élveznek a

többi felekezetekkel szemben és így tényleges egyenlőtlenség áll fenn. A bizottság még sem tud konkrét javaslatokkal élni a helyzet megváltoztatására, reméli azonban, hogy a mandatárius hatalom meg fogja találni a módját annak, hogy ez az egyenlőtlenség, ha nem is formailag, de a pénzügyi kezelés terén kiküszöbölhető.

Ami az Aguda kívánásait illeti, a bizottság tudomásul veszi a kormány bejelentését, hogy az ügyre megfelelő megoldást fog keresni.

Az arab petíciókra vonatkozólag a jelentés csak annyit mond, hogy a bizottság azoknak nem tud eleget tenni.

Nem igaz Jabotinszki állítása, miszerint Kuk főrabbi szombaton írt volna

A lengyelországi „Agudasz Horabonim” (Rabbiszövetség) azt a feltűnő kérdést intézte Kuk hivatalos palesztinai (cionista) főrabbihoz, igaz-e, hogy szombaton aláírt volna egy dokumentumot. Az eset előzményei a következők: Múltán Stavskyt felmentették az Arlosoroff gyilkosság vádjá alól, az összes lapok megemlézték, hogy az ítéletnél igen súlyosan esett latba az az akció, amelyet Kuk főrabbi kezdeményezett és amely abból a meggyőződésből indult ki, hogy Stavsky teljesen ártatlan. A felmentett a revizionista pártnak tagja melynek az a jelszava, hogy rá kell kényszeríteni az angol kormányt a mandátumban vállalt kötelességei teljesítésére és nem szabad passzív viselkednie. Ennek a pártnak a vezére Jabotinszki hírlapíró, aki annak idején Angliában a zsidó légiót szervezte, amely Palesztina meghódításában résztvevett, az angol kormány azután fanatikus viselkedése miatt ki is utasította és azóta külföldön igyekszik pártot szerezni elgondolásának. Ez a Jabotinszki igen lelkesült cikket írt Kuk főrabbi mentőakciójáról és dicsérettel telve emlékezik meg arról, hogy 1920. áprilisában egy szombati napon Jeruzsálemben „R. Jehüdo Hachószid” templomában nagy tiltakozó ülést tartottak a mandatárius hatalom intézkedései ellen és a tiltakozó ívet elsőnek Kuk főrabbi írta alá. A cikk a varsói „Moment” című lapban jelent meg július 27-én és a cikk napvilágra jutása után a lengyel Rabbiszövetség rögtön Kukhoz fordult felvilágosításért. Kuk főrabbi, Schulmann rabbi titkára által a következő felvilágosítással szolgált: — 1920-ban, Peszach hetedik napján történt. Jabotinszkit és társait Akkóban letartóztatták. Ekkor hozzá fordultak engedélyért, hogy a letartóztatottak érdekében beadandó petícióra aláírásokat gyűjthes-

senek. Kuk főrabbi erre úgy döntött, hogy amennyiben életveszély esete fogna fenn, az aláírások gyűjtése meg van engedve. Mivelhogy azonban életveszélyről szó nem volt, az aláírások gyűjtése az ünnepen el is maradt.

Milyen munkásokra van szükség a Szentföldön

A Jewish Agency a palesztinai iparvállalatok munkásszükségletét tanulmányozva megállapította, hogy milyen szakmákra van elsősorban szükség Palesztinában. Elsősorban a következő szakmák jöhetnek számításba: Építőipar, építésszakma, betonmunkás, szobafestő, lakatos, szerelő, elektrotech-

nikus, bútorasztalos (csak elsőrendű szakmunkás), szövőipari szakmunkások, bőrmunkás, be- és kirakodó kikötőmunkás, szabó, cipész és pék (ez utóbbi három szakmában csak elsőrangú szakmunkások jöhetnek számításba). Az idei félelvi sedjul 600 certifikátot biztosít szakmunkások számára. A kormány és a Jewish Agency megegyeztek abban, hogy a certifikátokat csakis olyan munkások kaphatják, akik legalább négy éve dolgoznak már a szakmában, mint önálló munkások. Az angol konzulok utasítást kaptak, hogy olyan munkások számára, akik a négyéves időt nem tudják hivatalosan is igazolni, a vízumot megtagadják.

aki bécsi származású és regényes pályafutás után jutott Hedzsász kormányába. A zsidó minisztert, akit Mehmed Leopoldnak neveznek, Bécsben egyszereűen Leopold Weisznak hívták. 1921-ben egy keleti utazása alkalmával megismerkedett Ibn Sauddal, kinek felette megtetszett a bécsi fiatalember. Előbb kinevezte unokájának, majd áttértette a muzulmán vallásra, ajándékba adott neki hároméves néhány asszonyt, végül pedig megtette miniszterré és első tanácsadójává.

A radzimini Rebbe elhunyt. Varsói jelentés szerint a lengyel rebbek egyik leghíresebbike, a radzimini rebbe hét-főn hajnalban elhunyt. R. Aharon Menachem Mendel 73 éves kort ért el, fia volt Rebbe Reb Slajme Radzsiminernek és Rebbe Reb Jákele Radzsiminer unokája. Nagy jesivát vezetett. A világháború folyamán elhagyta Radzsimint és Varsóban telepedett meg, majd néhány év előtt a naselszki hitközség rabbiállását foglalta el. Varsóban temették tízezrek részvételével nagyatyja Reb Jákele sírboltjába.

Az osztrák cancellár nyilatkozata a zsidók egyenjoguságáról. Igen fontos nyilatkozatot tett dr. Schuschnigg, az új osztrák cancellár egy konferencián, amelyen a sajtó képviselői is résztvettek. A cancellár hangsúlyozta, hogy az osztrák kormány a leghatározottabban ragaszkodik a polgárok törvényelőtti teljes egyenlőségéhez. Az ITA képviselőjének kérdésére, vajon ez a zsidókra is vonatkozik, azt felelte: „Természetesen”, — a kormány elve: teljes egyenlőség a törvény előtt azok számára, akik a törvény rendelkezéseinek engedelmeskednek.

A nagyvilágból

Veszélyeztetett zsidó parnószók.

Varsói lapok jelentése szerint a lengyel miniszterelnök azt fejtette a kormány-párt értekezletén, hogy rendkívül nagy a nagykereskedelmi és a kiskereskedelmi árák közötti különbség, aminek oka az, hogy nagykereskedelem és kiskereskedelem között még mindig sok a közvetítő, s ezt ki kell küszöbölni a kereskedelem-ből. Természetesen ez megint nem egyéb, mint sok ezer zsidó egzisztencia elpusztítása. Ha ez a szándék valóra válik, még nagyobb lesz a zsidó nyomor, amelynek enyhítésére a lengyel kormány, úgy látszik, semmit sem tud tenni, csak újabb tilalmi intézkedéseket fogantatni.

A római zsidó temető sorsa. Rómában a Circus Maximus környékén régi zsidó temető van, amelyet már 1894-ben zártak be. Rendkívül sok előkelő család hozzátartozói fekszenek ott, többek között 30 rabbinak sírja is ott van. Az új városrendezéssel kapcsolatban Mussolini elrendelte a temető megszüntetését, hiába fordult hozzá az illetékes zsidó körök és rámutattak a temető történeti jelentőségére. Azt azonban elrendelte Mussolini, hogy az új temetőbe az államköltségén építsenek a régi temetőben levő síremlékekhez hasonlókat.

Hindenburg halálos ágyához négy orvost hívtak, egyik sem volt tiszta árja. Sauerbruchs, aki Hitlernek az elnök halálát jelentette, ugyancsak zsidó származású. Tőle tudta meg tehát Hitler, hogy uralkodója lett a 66 millió népnek.

Tedaizmus. Ez az új szó többször jelenik meg mostanában a német-zsidó lapokban. Szerzője dr. Isaak Breuer Agudavezér, s tulajdonképpen nem egyéb, mint Hirsch Sámson Rafael ismert jelszavának: „Tajró Im Derech Erecz” תיעד'ה rövidítése. Vannak azonban lapok, amelyek nem tartják szerencsésnek ezt a szót, mert a deizmusra (semmi termé-

szettőlőt el nem ismerő filozófiai rendszerrel) emlékeztet, s helyette az Agudizmus szót ajánlják. Németországban ugyanis most azt akarják bizonyítani, hogy Hirsch rendszerre egyáltalában nem jelenti azt, hogy a nyugateurópai kultúrát bele kell kapcsolni a Tórába, hanem azt jelenti, hogy a mindennapi élet legyen átszőve a Tóra előírásainak megtartásával.

Ibn Saud zsidó minisztere. Az „Israelitische Familienblatt” egyik legutóbbi számában érdekes cikket közöl Ibn-Saudról, a wahabita fejedelemről, aki évek óta a keleti politika központjában áll és az utóbbi időkben is a jemeni Imán elleni győzedelmes hadjáratával kapcsolatban vált híressé. Ibn Saudnak, miként most kiderült, egy zsidó minisztere van,

ÜNNEPI TAKARÍTÁSHOZ
RITUÁLIS HÁZTARTÁSOKBAN NÉLKÜLÖZHETETLEN A **VIM**

MERT **KOSER SZAPPANTARTALMÁNÁL FOGVA MINDENHEZ HASZNÁLHATÓ. KÉSZÜL A BPESTI ORTH. RABBISÁG ÁLLANDÓ FELÜGYELETE ALATT.**

GYÁRTJA: HUTTER ÉS LEVER RT. BUDAPEST.

Ki-szécze

Magyarázza: Dr. Reich Sándor gyermekorvos, Budapest

„Ronni akóroh, laj jolódoh, picz-chi rinnó veczahali laj chóló, ki rabbim bné sajméno mibné vüló — Örülj, gyermektelen (Ción). fakadj nevetésre és újjongj te anyafájdalom nélküli! Egykoron többen lesznek az elhagyottak gyermekei, mint az egybekeltéknek gyermekei.“

A vigasztalás ez ötödik szombatjának haftóráját olvasva önkéntelenül elmerülök Ezsás próféta és felülhatatlan és gondolatoknak iteni erejével teli szavaiba. Szeretném átlátni a mai gondteit, fájdalommal és keserőséggel áztatott idők járásába és előveszem könyveiből kiigazodásképpen a Midras szent szöveget is és ott találok: Mit jelent az, hogy „többek lesznek az elhagyottak gyermekei, mint az egybekeltéké“? Fénykorában Jeruzsálem uralkodóknak állított gonosztevőket, mint Óchoz, Menase, Oma'n; romjaiban pedig férfiakat, mint Doniél, Mordecháj, Ezro. Egy másik tudós pedig közönségesen így fűzi hozzá magyarázatát: Jeruzsálem romjaiban több jámbor férfiút állított, mint fennállásakor.

A nagy próféta e vigasztaló szavai a babiloni fogságban szenvedő Izráelhez intézettek. A száműzöttek egy része feladta a reményt, hogy egykori drága hazájának keserves állapota jobbra fordulhasson. A másik része pedig kényelmesebbnek látta Babilonban maradni, semmint a perzsa király (Cyrus) engedélyével visszatérni Jeruzsálem romjaira és ott letelepedni. Jesájó próféta pedig, hogy új erőt és bátorságot, reményt és Istenfelelmet öntsön beléjük, megmutatja nekik Jeruzsálemet jövő fényében, pompájában és világi nagyszerűségében és mint iteni férfiú a béke országának felállítását valódi iteni megismeréssel, általános emberszeretettel és benne középonttúl Jeruzsálemet tanával és előjáró példájával a föld nemzeteinek világossága gyanánt.

Most pedig próbáljuk levonni számunkra is a vigasztaló szavaiából: „Többek lesznek a magárahagyottak gyermekei, mint az egybekeltéké“, a Midras magyarázata szerint, Ez pedig azt mondja nekünk, hogy a Templom lerombolása óta az emberszeretet és Istenmegismerés nőttönött, mindinkább nagyobb és nagyobb köröket nyervén meg és hogy Izráel száműzetésében egyre javította az emberiséget és így betöltötte misszióját. És tényleg, ha az ember meg akarja ismereni az ókori világi erkölcsi viszonyait,

nem kell egyebet tennie, mint elolvasni a Szentírást. Mert az immoralitás, amelyet a Szentírás megilt, az e népeknek erkölcsös volt akkor. Ámbár az iteni kinyilatkoztatás és Jeruzsálem pusztulása között sok évszázad fekszik, a népek megmaradtak a babonáság és bűnösség posványában Nebuchadnezzar és az ő babilonjai nem voltak emberszeretőbbek és valóságosság do'gában nemesebbek, mint 1200 évvel előbb Fáraó és népe, és 500 évvel később Róma és uralkodói. Még csak a zsidó állam második szétomlása után lett a Szenttan távoli körökben ismeretessé és kezdődött egy tiszta Istenismeret és az emberszeretet kezdett lassan érvényesülni.

És ahogy Jesájó (Ezsás) vigasztaló szava a gondolatot, úgy adja a Tora hetiszakaszra képét az erkölcsi állapotoknak egykoron és később mindmáig, három életképben.

Az első életkép mutatja világosan az ellentétet a régi idők és a Szentírás dirigálta háborúvezetés között. Ha az ókorban egy csatát vívtak, úgy jaj volt a legyőzötteknek („vae victis!“). Aki a halál torkából megszabadult, vagy a kegyetlen gyötrelmek elől kitért, az fogságba jutott, lett légyen az férfiú, nő vagy gyermek. A hadseregek nyomában rabszolgakereskedők voltak. És a legszállomrameltőbbek voltak a gyenge nem foglyai. Ám más kép szölt a Szenttan. A fogságba jutott leánynak négy heti idő juttatott, hogy szomorú sorsába belenyugodjék és lassacskán elszenvedje a szülői otthon elvesztését: „*ivochszo ess vichó vesch imah jerach jomim*“ és amennyiben ruháját ezen idő alatt elhanyagolja, inkább a harcos nemtetszését, mint tetszését keltse. Ezen idő után adatott urának a szabad választás joga: feleségül venni a leányt, vagy pedig szabadlára helyezni őt; rabszolgának eladnia nem volt szabad.

És ennek a szent bibliai parancsnak volt is foganatja a világ népei között. A háború réme mai napig nem szűnt meg. Puskaropos még mindig a levegő. Főképp benyomása alatt állunk az utolsó világháború szörnyűséges eseményeinek, amelyeknek következményeit sajnos mi zsidók szenvedjük a legjobban. És bármennyire fájjalandók voltak a vérontások áldozatai, egy bizonyos, hogy a bibliai tanítások hatása alatt minden csata után az irgalmasságnak és könyörületnek műve vette kezdetét. A sebesülteket biztonságba hozták és ápolás alá vették. A foglyokkal a viszonyokhoz mérten emberségesen

bántak és a háború lepergése után szabadlára helyezték. És ami a nőket és a gyermekeket illeti, ők a háború legvérengzőbb periódusa alatt is a nyilvános nemes véleménynek hatása alatt állottak. A bibliai legfőbb ideáizmus azonban Ezsás próféta víziója szerint a messiási korszak abszolút békéjében nyerné kifejezését, amelyet mi hő szívvvel elvárunk.

A második életkép betekintést enged nekünk a házi életbe. A bibliai szakaszban olvassuk tovább: „Ha egy férfiúnak két felesége leend, az egyik szeretve, a másik gyűlölvé és mindkettőnek gyermekei születnek és az elsőszülött fiú a gyűlölté lésszen, nem szabad neki az elsőszülöttségi jogot a szeretett feleség fiára hártani“ stb. Milyen kellemetlen családi képet tár elénk ennek a törvényes rendelkezésnek a lefestése. Ebből kitetszik, hogy a polygamia nem képes a házi békességgel egy tető alatt lakni. Így volt ez már Ábrahám és Jákob ősatyánk házaiban. És ha továbbá több joga legyen az egyik gyermeknek, mint a másiknak, úgy akkor irigység, féltékenység, harag és rosszindulat honol a testvérek között ép úgy, mint az anyák között. És ezt a bajt, amely akkor gyakori volt, akarta a Szentírás a fentnevezett törvénnyel egy kicsit enyhíteni. „Jobbak az elhagyottak gyermekei — a szétrombolt Jeruzsálemnek — mint az egybekelték gyermekei.“ Lám mennyire jutottak a szent törvényeknek hatása alatt. Nem csupán hogy a „*Chérem d-Rabenu Gersojm*“ megtiltja a soknejűséget még mielőtt világi törvénybe lett volna foglalva, hanem főképp annyiban, hogy mi, mint férj és feleség egymás mellett (és nem alárendelve) állunk egyenlő jogokkal és kötelességekkel, kik a maga körében Ha akarják, szépen élvezhetik a családi élet boldogságát és békességét, ha mindegyikük speciális kötelességének eleget tesz. Egy harmadiknak beleavatkozni nem szabad, ez csak hátrányos, illetve veszélyessé válhatik és amint a szülőknek, úgy a gyermekeknek is egyenlők a jogaik.

Végül a harmadik kép lefesti a házi életet ott ahol egy sikertelen gyermek honol. Egy „*ben szojrer imajre*“ javíthatatlan, sikertelen fiút hozza el a szülő a bíróság elé és ha bűnösnek találta, megkövezésre ítéltendő el.

Bölcsünk felfogása szerint van ennek a három életképnek a felsorolt egymásutánban természetes összefüggése. Egy kényszerházasságtan, ahol egymáshoz nem illő elemek párosulnak, mindig civódás uralkodik, ott váltakozik a gyűlölet és a szeretet, és ahol a házasságban civakodás van napirenden, nem szabad csodálkozunk, ha sikertelen gyermekeket találunk. Megint egy eset, amelyben a Szentírás a nyers bánásmódot szelídítette, amely-

nyben az ókor népeinél divott szokást, hogy a szülő minden további nélkül családtagjának életé és halála fölött rendelkezett, a bíró hatáskörébe szorította.

Az erkölcsök idővel egyre szelídtebbek lettek és az ember élete is emelkedett értékben. A halálos ítéleteket teljesen felakarták függeszteni és ahol fenntartották szigorú vizsgálat tárgyává tették az ügyeket. És ha mai nap más képet mutat a világ, ha az itenadta élettel úgy bánunk, mint egy értéktelen, lerongyolódott ruhával, amelyet az ember eldob magától, úgy, hogy még a népek vezetői sem kímélik, ez csak azért van, mert elfordult az emberiség a tiszta, magasztos élet forrásától, mert betörték a valóságosság és erkölcsiesség kutait és más kutakat ástak maguknak, amelyekben a Tóra szent víze nem tehető, mert keresztücsordult és csak az iszap maradt benne.

A szomorú Av o'ike után áhítatos lélekkel olvassuk most hét egymásután következő szombaton, Ezsás vigasztaló szavait, hogy Jeruzsálem romjai fölött egy szép b'rodalom fog felépülni és hogy az emberibb világnézet még tán gyöngye törzsei, majdan mint erős törzsek, gazdagon szétágazva az egész földet fogják betakarni, gazdag termést hozni a nemeslelkűségnek, Istenismeretnek erkölcsiességnek és jószágoknak gyümölcsét. Vajha minél több beteljesülne a magasztos jóslatok a mi napjainkban.

משניות

héber betűs német fordítással és bevált, új módszerrel a pontosan olvasás megtanulására, valamint módszeres fűgélékekkel a traktátus végén.

I. kötet: **ככה מציעה** (6 füzeten, havonta legalább 1 füzet). Az első füzet már megjelent. Ára 60 fill. — Előfizetési ár az 5 füzetre együtt P 2.50. Kapható minden héber könyvkereskedésben és a kiadóknál.

MENORA Könyvtár, Budapest, Dohány-u. 56.
Próbálapot készséggel küldünk.

Mátrafüreden

5 pengőért nyaralhat teljes ellátással, Mandl orth. kóser penziójában Ros-hasonora 10 pengőért előigyezhethető.

Gyermekcipők

SZÉKELY JENŐ cégnél IV. **Pe'otfi Sándor-u. 9**

Orth. kóser Penzió a Svábhegy déli lejtőjén.

Magaslati levegő. Svábhegyen nyaralóknak izletes, olcsó kóser lakásra küld **Krausz Mór** tulajdonos, Budapest, I. Torbágyi-út 112. Telefon: 65—2—75.

I'ten mindig megbünteti a zsidók üldözőit - mondja Faulhaber püspök

Szenzációs tudósítást közölnek a lapok Faulhaber bíboros legutóbbi müncheni szentbeszédéről, amelynek közlését Németországban állítólag megakadályozta a cenzúra. A lap szerint prédikációjában Faulhaber dr. a többi között a következőket mondotta:

— Amikor néhány hónappal ezelőtt felléptem az embertelen faji gyűlölet magvának elvetése ellen, egyszerűen megakarták kövegni. Életem legnagyobb veszélyben forogott. Én nem féltsem életemet és mindent, amit teszek, a legtis-

tább belső meggyőződésből cselekszem. A zsidókat az egész világon üldözik, de az a módszer, amelyet a mi hazánkban alkalmaznak, szegyen és gyalázat.

— A történelem azt tanítja, hogy I'ten mindig megbünteti a zsidó nép üldözőit és nem is akad katolikus, aki helyeselte volna a németországi zsidóüldözéseket. Ha I'ten július 30-ával büntette meg a zsidókinzók egy részét, úgy ez jól megérdemelt büntetés volt. Mi nagy hálával tartozunk a zsidóknak: a világ történelem legnagyobb ajándékáért, a Bibliáért!

Tóraünnepély Pápán

Pápáról jelenti tudósítónk: Köztudomás szerint a pápai jesiva Magyarország egyik legjelentékenyebb Tóraitézete. A tanítványi létség és szeretet imponáns megnyilatkozása volt az a Tóraavatási ünnepély, amely, Reich szombatján Pápán lefolyt. Grünwald Adasz-Jisroel főrabbi volt tanítványai, a mesterülkőz való ragaszkodásuk jeléül Tórát írtattak és azt a 2 hét előtti szombaton avatták fel lefekező ünnepély keretében. A rengeteg vendég sorában a következő rabokat láttuk: Weisz nagysimonyi főrabbi, Grünwald sopronkeresztúri főrabbi, Grünwald szatnári dajon, König jókai főrabbi, Schreiber nagybercznai dajon Gestättner szombathelyi dajon és Schück szalóki főrabbi.

Szombaton délelőtt a kíváncsiak százai to'ongtak a főrabbi lakása előtt, hogy résztvehessenek a ch'niuch-ünnepségen. Tíz órakor indult meg a menet a főrabbi szobájából kivitt széfer tajróval az élén, végig a Rákóczi-úton. A rendet a kivézenyelt rendőrök tartották fenn. A menet a legnagyobb rendben érkezett az Eötvös-utcaiban levő imaház elé, ahol a hitközség előkelőségei, a többi széfernek az új tajró elévitelével adták meg a tiszteletet. A Mester ch'niuch-drósoja, valamint az ő légkörében eltöltött sabosz felejtethetetlen élménye marad az összes jelenveitaknak.

Az ünnepség második fele vasárnap folytatódott, amikor a tanítványok gyűlekezete, Weber Eliás elnökte mellett megakította a „*K'hillasz Jaakaj*“ egyesületet. Az egyesület célja elsősorban a jesiva havonkénti támogatása továbbá a régi tanítványok és a Mester közötti kapcsolat intenzívebbé tétele. Tisztkar: Pápa Zsigmond (Vác) elnök, Krausz Simon (Bonyhád) társelnök, Wosner Miksa (Szombathely), Kupferstein J. (Bpest) alelnök. Weber Eliás (Pápa) pénztáros. Megválasztották még az ellenőroket és

egy 11 tagú választmányt.

A gyülekezet táviratilag üdvözölte a központi irodai elnökséget, köszönetét fejezte ki a Tomché Jesivósznak eddigi és jövőbeni támogatásáért, melyben a pápai jesivat részesíti, továbbá hálás köszönetét tolmácsolta a *Zsidó Ujság*-nak azon határozott támogatásáért, melyel ügyüket felkarolta.

A gyűlést követő háromszáz személyes bankett — melyen a mesteren kívül Márkus József malomtulajdonos Bonyhádról beszélt igen szépen — emelkedett hangulatából oszlottak szét a vendégek, magukkal víve annak felejtethetetlen emlékét, mely lelkipapoc megteremtésével acélból erősebben összetartó egységgé kovácsolta a tanítványokat szétosztásukban is „*Jehagdil tajró ülha-d'rah*“.

Bonyhádról jelentik: Grünwald főrabbi bonyhádi tanítványai Krausz Simon egyesületi elnök s Galandauer Manó helyi elnök kezdeményezésére megalakították a „*K'hillasz Jaakaj*“ bonyhádi helyi csoportját, melyhez a Mester valamennyi — 23 — bonyhádi tanítványa csatlakozott. A környékbeli tanítványok levéleg jelentették be csatlakozásukat.

Palesztinába

nagy gazdasági tanulmányutra indulunk okt. 9 — nov. 5. a **LLOYD TRIESTINÓ „PILSINA“**

legujabb pazar oceanjáróján, a turistaosztályon (csupa külső és sok kétágyas kabin), de **harmadik osztályú árakkal.**

M. C. SZ. PALESZTINA-GAZDASÁGI BIZOTTSÁGA
Budapest, VI., Andrássy-ut 67.
Telefon: 28—4—89.

A megtérés sohasem késő

Elbeszélés az 50-es évekből, Lehmann nyomán

31

Wolfsekk hosszú ideig lebegett élet és halál között, míg végre Augusztus és gyermekei önfeláldozó ápolásának sikerült a gyilkos kórt leküzdeni. Nem volt az szívészélhűdés, amint azt az orvos először hitte, hanem merev görcs, mely alábbhagyva, heves láznak adott helyett. Wolfsekk több héten át a leghevesebb lázrohamokat kapta; lázában a pénzszerezés vágyát, a grófnőt és annak leányát átkozta, hitétől való elpártolását, neje és gyermekeinek eltaszítását ellenben mélyen fájalta. Végre a láz megszünt és öntudata ismét visszatért.

Midőn egy napon mély álmából fölébredve, ágya előtt nejét és gyermekeit meglátta, könnyek gyűltek szemeibe.

— Meg tudtok-e nekem bocsátani? — kérde reszkető hangon.

— Férjem és atyánk vagy — felelé Augusztus — kit most még jobban szeretünk, mint valaha.

— És téged taszítottalak én el magamtól?

— Nem taszítottál el. Zsidó törvényeink szerint egy pillanatig sem szüntem meg feleséged lenni.

— És te Móric, — kit elűztelek az atyai háztól.

Móric lehajolt és megcsókolta atyja kezét.

— Köszönöm nektek kedveseim — szólt Wolfsekk mélyen megindulva. Te is megbocsátasz Vilma, kit zárdába akartam csukni?

— Atyám, szeretett atyám, — felelte Vilma — most majd ismét minden jó lesz, csak előbb légy teljesen egészséges!

Történt egy napon, amint a kezelő orvos a lábadozót meglátogatta, Wolfsekk kérdést intézett hozzá, hogy szabad-e szivaroznia. Az orvosnak nem volt ellenvetése.

— Móric — szólt Wolfsekk — adj nekem egy szivart.

Móric zavarba jött.

— Atyám — mondta zavartan — ma szombat van.

Wolfsekk fiára bámult. Igen, mert hiszen szombaton, sőt még az Engesztelés napján is dohányzott már. Keserű gondolatok jutottak eszébe. Természetes, — gondolta magában — ő mostan koldus, kit nem gyermeki szeretetből karoltak föl, hanem térítgetési szándékkal, hogy a zsidó törvények szerint élni kényszerítsék. Mégis visszafojtotta gondolatait és hallgatott. Szombat kimenetele után Móric egy egész választékot hozott atyjának mindenféle szivarból és miután a beteg egyet kiválasztott, abból egy dobozzal ágya mellé helyeztek.

A javulás csak lassan haladt előre.

A következő szombaton, midőn Móric ismét atyja ágya mellett ült, az megint egy szivarra gyujtott.

— Móric — szólt fiához — te oly nyugodtan nézed, hogy szombaton szivarozom?

— Atyám, saját magadnak is tudnod kell, hogy mit szabad tenned és mit nem.

— Dehát akkor miért tagadtad azt meg tőlem ma egy hete?

— Én nem akartam azt neked odanyújtani, mivel a megfelelő tilalomra akartam figyelmedet felhívni.

— De hiszen tudhatod, hogy már nem vagyok zsidó.

— Egy zsidó soha sem szünhet meg zsidónak lenni, Atyám.

Wolfsekk letette az égő szivart kezéből.

— Hívd el hozzám Ruhdorf Simont, fiam, beszélőnivalóm van vele.

Első ízben volt ez, hogy Wolfsekk ezt a nevet övének jelenlétében említette. Mindezeig sem Vilmatól férje, sem pedig Móricól menyasszonya felől nem kérdezősködött.

Ruhdorfék távolmaradtak a beteg ágyától, nehogy ők esetleg felizgassák.

Midőn Ruhdorf Simon a szobába lépett, a beteg görcsös zokogásra fakadt. Idegeit a kór amúgyis megviselte és így a sírásra való inger anélkül is erős volt.

Amikor jól kisírta magát, odafordult Ruhdorfhoz, kezét nyujtott neki, erősen megszorította, majd fáradtan mondotta:

— Hát ki hitte volna, hogy így fogunk találkozni. Egykor azt hittem, hogy aki velem szemben áll, azt el tudom tiporni. Azt hittem, hogy Ruhdorf Simonnak el kell tünni a városból, mert akaratommal ellenkezett. Emlékszik-e arra, hogy milyen kegyetlenül visszatarítottam azt a hitközségi jótékonyági alapítványt, amelynek kamatait Önnek kellett volna kiadnom és önhatalmulag nem akartam kiadni, pedig mennyire rászorult.

— Hagyjuk a multakat, én a multból nem emlékszem, csak arra, hogy I'ten kegyelme mindig velem volt.

— Emlékszik-e arra, folytatta makacs következetességgel a beteg, milyen gazdag voltam, milyen reményekkel kecségtettem magamat, derék hőslékű feleségemet nem becsültem, idegen fény után szaladgáltam, elfelejtettem, hogy ez a fény olyan, mint a mocsárból felszálló gőzökből keletkezett lidércfény, amely azt, aki elkápráztatja magát tőle, mocsárba, menthetetlen hinárba viszi. Grófnő lett a feleségem, s mi van most belőle? megszökött a grófnő, miután vagyonomat kiszedte belőlem, és most itt maradtam nevetésesen, a grófnőtől rossz ruhaként ledobott férj. És Maga, akit semmibe sem vettem, most itt állhat előttem győztesen és kárörömmel.

— Ne beszéljen így, elsősorban azért, mert igazatja önmagát, másodsorban azért, mert engem azzal sért, hogy a mi vallásunknak erkölceit megszegem, mivel feltételezi, hogy elbizakodott s kárörvendő vagyok. Pedig nem úgy van: nincs ok lealázottságra, nincsen ok gőgösségre. Hillél azt tanította: „Az én emelkedettségem az én lealázottságom és az én lealázottságom az én emelkedettségem”. Azaz: ha az ember lealázottnak érzi magát, akkor ez az ő emelkedettsége is, mert fölemelkedett az I'tenhez, aki magasztosan trónol, de akinek a legszebb áldozata az összetört lélek és a lealázódó szív, ha pedig az ember fent érzi magát, akkor már le is alacsonyította magát, mert elfelejti, hogy I'ten kezében vagyunk és minden emberi siker, erő, hatalom olyan mint a gyermekek kártyavára, amelynek csak egy kis fúvásra van szüksége és összeomlik minden.

— Oh, ha én ezt mindent így tudnám átgondolni, átérezni. Ezt bizonyára csak az tudja, aki egész életét a szent könyvek búvárkodásával töltötte.

(Vége köv.)

Csehszlovákiai hírek

Az Aguda konferencia

Amint értesülünk, a szlovenszói országos Aguda-konferencia, amely a napokra volt tervezve, elhalasztódott. Valószínűleg Chesvon elején lesz megtartva.

A „Machziké Jesivósz” közgyűlését amint nekünk írják, szeptember 2-án fogják megtartani Érsekújvárott.

Elsimult vizsály Ungváron

Ungvárról (Uzhorod) jelentik nekünk: Hitközségünk mintaszerű középületeiben elhelyezett Talmudtörök és saschevra homlokzatairól az Irásból vett héber citátumok (mint: „Vhogiszó baj jajom voljlo — foglalkozz a tannal nappal és éjjel” stb.) élénken hirdetik, hogy a Tóra művelése tovább folyik a „M'haram Asch” és „Kiezür Sülehon Orüch” klasszikus hazájában. Most a napokban egy kis diszharmonia megszártta ugyan a helyzetet, de a béke rövidesen helyreállt. A hitközségi vezetőség ugyanis a Talmudtóra és a „Lomde Tóra” ifj. egylet helyiségeit hitközségi alkalmazottak lakásaivá akarta átválttatni. Ezen intézkedés nagy visszatétést keltett a jeárim táborában és Kohn főrabbi a Sülehon Orüch-ra hivatkozva tiltakozott a terv megvalósítása ellen. Végül a tervet visszavonták s így továbbra is szent a béke az ungvári berkekben.”

Lizenszki legenda ...

Akkor esett meg ez a történet, amikor a szentéletű Rebbe Reb Elimelech volt a lizenszki rabbi. Az osztrák császár keserves rendelettel sújtott a zsidókra. Az volt a rendelkezés, hogy minden zsidó, aki férjhez adta leányát, négyszáz pengőt köteles fizetni az állampénztárba. Élt Lizsenszk mellett egy zsidó faluban egy jámbor és földhözragadt szegény zsidó, akinek volt egy menyasszony leánya. A leány völégénye egy garas hozományt sem kért, megelégedett volna, ha úgy jön a házába szíve választottja, mint őt az Uri'ten megteremtette, a fiatalok között azonban elháríthatatlan akadály volt a négyszáz pengő, amit a leány apja sehogysem tudott előteremteni.

A galántai jesiva volt növendékeirek hetedik összejövelele szept. 1-én Ki-szóvaj szombatján és szept. 2-án Szlichajsz első napján lesz. Erre való tekintettel a következő sorokat vetjük: „Amint mi tanítványok a mult évben megtartott hatodik nagy összejövelet áhítatos hangulatában együtt voltunk s két napi fontos tanácskozás után nehéz szívvel búcsúztunk el szeretett mesterünkől, megnyugtatólag hatott ránk az a tudat, hogy az év elmúltával újból alkalmunk lesz a nagy Mester körében lenni. Már csak rövid egy hét választ el összejöveletünkől. Reméljük, hogy minden tanítvány örömmel gondol vissza, a jesivában eltöltött időre és így örömmel ragadjon meg az alkalmat, hogy volt tanulóitársával a Rebbe körében újból együtt lehessen. Ezévi összejöveletünk az eddigieket messze felül fogja múlni, már csak azért

BECKERT HUGÓ
parókakészítő specialista
A legújabb modellek
állandóan raktáron.
Budapest, Dob ucca 27
(Skrek-ház) Mérsékelt árak!

is, mivelhogy az összejövelet Szlichajsz első napján lesz és így mindenkinek megadatik az alkalom, hogy a Rebbeinek valóságosságra és I'tenfélelemre buzdító szavait hallhassa és lelkileg megújodva melleszen a félelmetes napok elébe. Tartsa minden tanítvány — az eddig távol álló is — erkölcsi kötelességének hogy ünnepélyes összejöveletünkön részt vegyen, mert ez az első lépés az egyesület további fellendítéséhez. Ne sajnáljunk semmiféle áldozatot, hiszen anyanyelvetünknek anyagi gondoktól való némi mentesítéséről van szó. A nagy közgyűlés szeptember 2-án vasárnap délután 2 órakor kezdődik. Számos volt növendékem pontos címe hiányában ezúton hívja meg a vezetőség. Az egyesület nevében: Müller József Bratislava”.

Lizenszki legenda ...

Akkor esett meg ez a történet, amikor a szentéletű Rebbe Reb Elimelech volt a lizenszki rabbi. Az osztrák császár keserves rendelettel sújtott a zsidókra. Az volt a rendelkezés, hogy minden zsidó, aki férjhez adta leányát, négyszáz pengőt köteles fizetni az állampénztárba. Élt Lizsenszk mellett egy zsidó faluban egy jámbor és földhözragadt szegény zsidó, akinek volt egy menyasszony leánya. A leány völégénye egy garas hozományt sem kért, megelégedett volna, ha úgy jön a házába szíve választottja, mint őt az Uri'ten megteremtette, a fiatalok között azonban elháríthatatlan akadály volt a négyszáz pengő, amit a leány apja sehogysem tudott előteremteni.

Az apa miután vigasztalan helyzetükből hosszas töprengés után sem talált kiutat, végül is elhatározta, hogy a lizenszki rebbehez fordul tanácsért. Az uton százszor megforgatta eszében az egész dolgot, s végkép elkeseredve érkezett a rebbe házához:

— Rabbi, panaszom van az Uri'ten ellen... dicsértessék a neve mindörökké.

A rebbe rövidebb kikérdezés után elhívatta kollégiumát, a dajonokat, majd így szólt a panaszozóhoz:

— Add most előttnk ismét elő a panaszodat!

— Az Uri, dicsértessék az ő neve mindörökké, megajándékozott bennünket a Tórával s benne hatszáztizenhárom parancsolattal. E hatszáztizenhárom parancsolat közül a legelső a házasság. A császár ezzel szemben elrendelte, hogy minden zsidó házasság után 400 pengő adót kell fizetni, nekem azonban nincsen 400 pengő. És mert a négyszáz pengőben nagy hiány van, házassodni lehetet-

len, akkor semmis az Uri'tennek első parancsolata is. Épp ezért az Uri'tennek, dicsértessék az ő neve mindörökké, meggyőződésem szerint meg kellene semmisítenie a császár rendeletét, hogy érvényt szerezzen saját parancsának.

Amikor a panaszos befejezte mondókáját, a szent rebbe a társaihoz fordult és így szólt:

— Ime a panasz. Hogy erre mit felelhet az Uri, azt hiszem mindannyian tudjuk. Most tehát kezdetét vehetné a tanácskozás. Törvényeink értelmében a tanácskozás ideje alatt a peres feleknek el kell hagyniok a bíróság termét. Az Uri azonban, dicsértessék az ő neve mindörökké, betölti magasztos lényével az egész világot, nincs zúg, ahol ő nem lenne, mert hogyan is élhetnének egyetlen pillanatig is nélküle? Ő tehát tanácskozásunk alatt is itt lesz a teremben. Ha pedig ő itt marad, nem lenne igazságos a másik felet kiutasítani. Ez határozottan részrehajlás lenne. Épp ezért, minthogy tanácskozásunk alatt az egyik fél jelen lesz, a panaszosnak is meg kell engednünk, hogy itt maradjon!

Egyebet a rebbe nem mondott. Lehúnyt szemmel ült a székén, magába merült s az arcát belső tűz heve festette pirosra. Így maradt negyedóráig.

A negyedóra után, mintha álomból térne magához, felocsudott a rabbi, s a Talmud Gitin traktátusát tétette maga elé. Felnyitotta a fóliánst, s tudós társával egyetemben hangosan átvette annak az embernek az esetét, aki „részben szabad ember volt, részben rabszolga” (checzaj eved, checzaj ben chajrin). Ez az eset pedig a következő: A kanaáni rabszolgának egyidejűleg két zsidó gazdája volt, akik közül az egyik felszabadította a rabszolgáját, a másik azonban nem. Ennek az lett a következménye, hogy a kanaáni nem vehetett feleségül kanaáni leányt és pedig azért, mert ő mint szabad ember félig zsidó volt. Másrészt azonban zsidó leányt sem vehetett feleségül, minthogy, mint félig rabszolga, kanaáinak számított. Az a helyzet állott tehát elő, hogy nem házassodhatott meg egyáltalában. Az Uri azonban azért teremtette meg a világot, hogy az emberekkel népesedjék be, arra kell tehát kényszeríteni a rabszolgát másik urát, mondja a Talmud, hogy a kanaánit felszabadítsa, s ezzel megadja neki a megházasodás lehetőségét.

Amikor a rebbe ezeket a szavakat mondotta: „Arra kell tehát kényszeríteni a rabszolgát másik urát...” — fölemelkedett ültéből s karját és tekintetét az Ég felé emelte.

...Meg vagyon pedig írva, hogy: amit az igaz ember elhatároz, azt valóra váltja az Uri és az is meg vagyon írva,

HIREK NAPTÁR

Sabosz Ki-szécze, Elül 14, I-II. Perek

Haltajro: Rónni-akóro és Anijó-szajáro

Gyertyagyújtás (Bpest): 6.25

שבת kimenetele: „ 7.25

— סוף זמן קריאת שמע (Bpest): 7.30 —

— Elül 17. Budapest. Kedden, Elül 17-én lesz az ötödik évfordulója annak, hogy R. Koppel Reich z. c. I. az élők sorából elköltözött. Mint az előző években úgy az idén is a budapesti orth. saschevra szijim-ünnepélyt rendez a Jahr-zeiten. Az emlékünnepe a saschevra templomában (Király utca 1.) fél 7 órakor minchóval kezdődik. Sussmann rabbi halachikus fejtegetést tart („Ch'sode", Sabosz 23.), majd Steif rabbi szijimie következik. Maariv után a hitközség dísztermében (Dob-utca 35.) szijimban-kett lesz, melyre a saschevra tagjai ez-úton is meghívotnak.

— R. Jiczchok Jaichoron Strasser, z. c. I. Nagyváradról táviratozzák lapunknak: Mint a villám a tiszta égboltozaton, úgy hatott városunkban a hihetetlen hír, hogy Strasser Ignác nincs többé, mert kedden reggel 6 órakor hirtelen elszóltotta őt az Úr az élők sorából. A megdicsőült a saschevra oszlopos tagja volt évtizedeken át, régi vágású nagy talmidchódom volt. Mint a K'szav Szajfár leányának fia, féltve őrizte a halhatatlan Chaszam Szajfár tradícióit. Háza ebben a szellemben vezetve a váradi orth. házak mintaképe volt. Mindössze 64 éves kort ért el. Temetésén, mely ugyancsak kedden ment végbe, az egész váradi orthodoxia jelen volt. Szívbeemerkolón esetele a váradiak pótolhatatlan veszteségét Fuchs Benjámin főrabbi, majd Blum rabbi beszélt. A család mérhetetlen fájdalomnak veje, Stern Hermann, a budapesti orth. hitközség titkára adott kifejezést markáns heszpedében.

PARÓKA különlegességek

Modern és tartós kivitel
Tartós ondolás, alakítások
Olcsó árak

ALTSCHÜLER

BUDAPEST, VII., CSÁNYI U. 12
(Király ucca sarok)

Telefon: 31-0-79.

hogy, amit az Úr tervez, az meghiúsulhat az igaz ember tiltakozásán. Ennek tudatában a rabbi a tárgyalást ezekkel a szavakkal zárta be:

— Panaszos, menj haza, nemsokára nem lesz többé okod panaszra.

A szegény zsidó hazament. S ahogy a falujába ért, felkendezve szaladt eléje a leánya. Abban az órában érkezett a faluba a hír, hogy a császár visszavonta a rendeletet.

Schwartz Izidor ר"ר a győri orth. hitk. elnöke

„Jót tett Jisróelben, P'temcl és há-záva!“. A Divré Hájomim eme jellemzése visszaükrözteti Schwartz Izidor egész egyéniségét és magában foglalja az elhunyt nyomán támadt veszteségérzetet mindenütt, ahol ismerték nagy erkölcsi kvalitásait, szerették feddhetetlen jellemét és becsülték a közérdekében kifejtett tevékenységét. Az Arügasz Habajszem hírneves szerzőjének unokaöccse volt és e nagy tradíciókat igyekezett hűségesen megőrizni és családjában tovább folytatni. Az országos orthodoxia vezetői csakhamar felismerték értékét és már régóta tagja a Központi Bizottságnak. Úgy hitközségében, ahol több mint egy évtizede elnök volt, mint az Országos Központi Bizottságban mindenki megszerette korrekt egyéniségét és rokonszenves jellemét. Sokat fáradozott orth. közügyekben, így a vasárnapi munkaszünet ellen küzdött éveken keresztül lakadatlan buzgósággal. Az elhunyt Gleichenbergben volt kúrara, ahol két hét előtt kedden este hirtelen rosszul lett fogta el. Másnap családjá autóval hazakísérte, de már útközben Körmen-den elhunyt. Az egészségtől duzzadó, örökké joviális 55 éves férfiú váratlan elhunyt a legmélyebb megdöbbenést és részvétet keltette mindenütt, ahová a haláleset híre eljutott. Temetése csütörtökön estefelé ment végbe Győrött, az egész hitközség és számos vidéki jelenlétében. Snyders főrabbi markáns heszpedében körvonalazta a hitközség és a magyar orthodoxia, valamint a család nagy veszteségét, jellemezte személye kiválóságát, a Tóra és a vallásosság terén szerzett hervadhatatlan érdemeit. Majd Silberstein főrabbi (Beled), Grünwald A. J.-főrabbi (Pápa), Strasser győri, Gestetner szombathelyi rabbik búcsúztatták a közönség állandó zokogása közepette. A hitközség nevében Grosz D. beszélt. Az egész magyar orthodoxia alkalmazza rá a kegyeletes óhajtatást: „Vonnuljon békében, pihenjen nyughelyén az egyenesen járó.“ — תנצב"ה

Strasser Salamon debreceni főrabbi testvéröccsét gyászolja a megdicsőültben. A Mindenható nyújtson vigaszt a hátramaradottaknak. — תנצב"ה

— Szirénabúgás pérték estefelé. A munkácsi és szatmári hitközségek legújabb szirénabúgással hozzák a gyertyagyújtás pontos idejét a zsidó lakosság tudomására.

— Tóraavatás. Hajduböszörményből jelentik: Ritka szép ünnepély keretében amelyen hitközségünk csaknem minden tagja részt vett, avatták fel Rajs-chajdes 2. napján a Gelber Mór és neje által frattott Széfer Tórá. Citron József főrabbi a tőle megszokott mesteri elokvenciával méltatta Gelber Mór szerénységét, erényeit és a Tóráiratás nagy műcviójának jelentőségét. Végül az unoka: Rubin Ferenc beszélt nagy hatással.

— Az Országos Bikur Chólim Betegket Gyámoltó Egyesület (VI., Dessewffy utca 23.) a folyó év első felében 8902 adag izletes ebédet szolgáltatott ki teljesen díjlatlanul a főváros különböző kórházaiban és állami klinikákon fekvő szegénysorsú, orth. kóser ételmezést igénylő betegek között. Az ételmezésben részesülő betegek hálával és elismeréssel nyilatkoznak az egyesület áldozatkészségéről, mely a kedvezőtlen gazdasági viszonyok dacára, az év első felében 10.000 pengőt áldozott kórházakban fekvő beteg hittestvérek kielégítő ételmezése érdekében. Az egyesület az egész fővárosra kiterjedő ételmezési akción kívüli, kerületenként megszervezett orvosai által, díjlatlan kezelésben részesítő és ingyenes recepturát nyújt, az arra rászoruló betegeknek. A közelgő nagy ünnep előtt, kérésre fordul a vezetőség a könyörületes zsidó társadalomhoz: tegyék kegyes támogatásukkal lehetővé, hogy a betegek zavartalan ellátásáért sok gonddal küzdő jótékony egyesület, nemes és áldásos működését továbbra is akadálytalanul folytathassa. (Postacsekk számlaszám: 12.458.)

—A snorolás ellen! Utóbbi időben egyesek kiadják magukat jesiva-növényeknek és hamis pecséttel ellátott gyűjtőkönyvvel vagy nyugtákkal gyűjtenek országszerte az állítólagos jesivájuk részére. Abaujszántó, Balassagyarmat, Beled, Derecske, Eger, Fehérgyarmat, Gyömöre, Mád, Makó, Mezőkovácsháza, Miskolc (szef.), Nagykálló, Nyírmada, Ózd, Paks, Putnok Sajószentpéter, Sátoraljaihely (szef.), Sopron és Szendrő stb. főrabbija közlik, hogy senkit sem bíztak meg jesivájuk részére való gyűjtéssel. Ha valaki jesivájuk részére kér, úgy annak iratai csak hamisak lehetnek. (A zsidó közönség tájékoztatására közöljük még, hogy — mint értesülve vagyunk — úgyszólván az összes jesivavezetők levonták a gyűjtés által keletkezett sok visszásság következményét és nemcsak fentemlített, de úgyszólván csaknem egyetlen rabbi, illetőleg jesivavezető sem küld jelenleg már gyűjteni jesivájá részére. — Szerk.)

— Támogassuk a Tomché Jesivózt! Utóbbi időben egyes nagyobb jesivák egyesületbe tömörítik a volt növendékeket, akik bizonyos havi járulékkal támogatják az illető anyaintézetet. Eme nemes célú tömörüléshez meg kell jegyeznünk, hogy ezek csak plusz kötelezettségek vállalását jelenthetik. A plusz-kötelesség azonban nem szabad, hogy akár egy jótányival is háttérbe szorítsa az alap kötelességet, amelyet az „Országos Tomché Jesivósz” egyetemes jesivamunkássága képvisel. Minden volt jesivánövendék járuljon hozzá az általa tisztelt Mester vezetése alatt álló intézményekhez, de ne feledkezzék meg arról az intézményről, amely az ország összes

אתרוגים מוכחרים לולבים שלמים
הדסים תלת על תלת במקרה השווה. אצל
NISZEL, ROMBACH-U. 16.
Telefon. 37-9-89.

וכל הקודם וכו'. לסחורים הנחה.

Egy kétségbeesett anya
keresi gyermekét!

Lorsch Izrael frankfurt a M-i
22 éves jesivabócher, aki a
soproni jesiván tanult, eltűnt.
Nevezett sovány, középtermetű,
kis fekete szakállt viselt és
kedélybetegség tünetei mutatkoztak rajta. Leg-
utóbb július 13-án látták
Budapesten. Aki tud róla,
szíveskedjék az Orth. Köz-
ponti Irodát (VI. Eötvös-u.
19.) sürgősen értesíteni.

jesivái ügyében tevékenykedik áldásosan. Az „egy” jesiva ne felejtse el egy pillanatra sem „a” jesivát!

— Haláleset. Medgyesen (Erdély) elhunyt özv. Deutsch Sámuelné 69 éves korában. Őt fia és öt leánya a Citron, Leitner és Fuchs családok gyászolják a nemes úrnő halálát.

— Különfélé. Dr. Schwartz Mór győri neológ főrabbi 66 éves korában elhunyt. — Az ungvári „Lomde Tóra” egylet új választmányára: Friedländer B., Öhlbaum S., Mikulincer N., Feldmann J., id. Weinberger M., Klein V., Markovits Z., Feldmann M., Goldblatt H. és S., Farkovits H., Antal H., Klein Z., Grünwald G. és M. — Trencséntelepen elhunyt az ismert Israelerné vendéglősné. A Vámosmikolán lakó Jungreis rabbi búcsúztatta.

x Misnájosz héberbetűs német fordítással jelent meg a napokban. A kitűnő kiadványra már ez alkalommal felhívjuk az iskolák, Talmudtörök és Misnával foglalkozni kívánók figyelmét. (Lásd hirdetéseinkben.)

x Asszonyom! Önnek is tudnia kell, hogy a legújabb őszi selyem, szövet és bársonyanyagok legolcsóbban és óriási választékban Spitz Hermann divatruházában kaphatók. VII. Erzsébet körút 34. szám

Hersch-ialapítványi (Eötvös téri)
orth. izr. polgári iskolai Internátus
Vácon a jövő tanévre felvesz tanulókat
havi 60 pengő ellátási díjért Szünidő-
ben nyaralás napi 2 pengőért Héber
oktatás, Javitó-, felvételi vizsgálatokra
előkészítés. Prospektust küld az
Igazgatóság.

מיעף העראבנעזעטע פרייעז!
דבר בעתו
4 נראסע באנדע על תורה נד פרקי אבות
הרייז מעזת דרשות פארשראנע על מועדים
התונה הספר, בר מצוה P. 6
שמחת הנפש
מוסר, דינים P. 2
מנהגי ישראל מנהגי חיים
ראיוו נוביי P. 2
בן מלך ונויר עם בן משנול
P. 1
אללע ספרים יידיש, דייטשע שפראכע
נור ביא פרייערע איינגענונג דעם בעטראגעס.
RABBINER KRAUSZ
LACKENBACH (Brgl).

Legművészebb

parókát

már 40 év óta
P E S S L

udvari hölgyfodrász és kozmetikai
intézet hajmunka műhelye készít.
Budapest, IV., Váci-utca 19. szám

— Orvosi hír. Dr. Dach Sándor a Bíró Dániel kórház főorvosa szabadságáról hazaérkezve, rendelkezéseit ismét megkezdte. (Vilmos császár út 16. Telefon: 80-7-08.)

CSALÁDI HIREK

(Négy sorig 4 P, azon felül sororként 1 P.)

Frisch Ilonka Békéscsaba és Goldstein Emánuel Nyírbátor jegyesek.

Fischmann Erna Jászkarajenő és Schwarcz Emil vaskereskedő Püspökkladány, jegyesek.

Huberfeld Helenát, a brezova p./B.-i rabbi leányát eljegyezte Weisz Hülél Nové Zámky.

Cziffer Mariskát Keményegerszegről eljegyezte Berger Jenő Sárvár.

Glatstein Iluskát Mezőcsától eljegyezte Glatstein Miksa Bonyhád. (Mindenkülön értesítés helyett.)

Szameh Chájet Tiszakarád, eljegyezte Dornfeld J. M. Szombathely.

Brück Klári Galanta, Herzog Andor Trnava, jegyesek.

ישל סופר דונאסערדאהעלי, משה יעקב משולם ווייס ווערבו מאורסים.

Löwy Sárika Dunajska-Streda, Rinder Sándor Nitra—Zenta jegyesek

Króó Magda Kisvárd, Steinlauf József Kassa jegyesek (Mindenkülön értesítés helyett).

Weinberger Nusi Királyhelme, Jakobovits Henrik Bratislava—Komarno jegyesek.

Sternfeld Rózsikát Ujpestről eljegyezte Weisz Ede az upesti Tiferesz Bachurim elnöke.

Sternfeld Lokát Ujpestről eljegyezte Friedmann Lajos a salgótarjáni Tiferesz Bach. érdemes elnöke.

Weisz Edének, illetve Friedmann Lajosnak, az upesti és salgótarjáni Tif. Bach. szívélyes mazelotot kíván.

Weinberger Miksának, egyesületünk szeretett elnökének, Bischitz Karolával (Vác) való eljegyzéséhez, szívélyes mazelotot kíván a

Tiferesz Bachurim, Debrecen.

Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjazása
Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betűkből 32 fillér. Állástkeresőknek 10, ill. 20 fillér. Az **őszeg előre küldendő be**; lehet 10 filléres levélbélyegben is. Jelíges levelek továbbításához 20 fillér bélyeg mellékelendő.

A kiskőrösi Talmudtóra chümis-rasi és gemóre-tajszefesz oktatásához melamedot keres. Utiköltség csak a megválasztottnak lesz térítve. Ajánlatok a köv. címre küldendők: Lang Arnold, Kiskőrös.

KERESTETIK vallásos, nemes tulajdonságokkal felruházott héber- és magyar írásban jó gyakorlattal bíró böcher. Mindkét nyelven sajátkezűleg írt ajánlatok következő címre küldendők: **Förbbi, Nyirma.**

Apró hirdetések

HUSZONÖT ESZTENDEJE közvetett házasságokat NAGY JENŐ Budapest, Rákóczi-út 57/b. Telefon: (Cégjelzéstelen levelezés.)

HÁZITANITÓNAK elemi és polgári isk. tanulókhöz ajánlkozom. Krausz M. leveleivel S. A. Új hely, Kazinczy u. 46. TANITÓ, fiatal, szerény igényű, nyelvismerettel és héber tudással, állást keres. Csoporttanítást is vállal. „Gyakorlott pedagógus” jelige.

KERESEK hitoktatót, elemista gyermekhez, ki a szlovák feladatok elvégzésében segít. Berger József Radvan n/D. (Szlovénkó)

KELLEMES hangú előimádkozó és bal kajre, *sachrisz* és *müszaf-baltefile* szerény igényekkel a nagyünnepre ajánlkozok. „Kellemes hangú” jelige.

UNGVÁRON orth. kóser étkezde és túrógyár: **Spira Mór, Vasut utca.**

VALLÁSOS, gyermekszerező, főzni tudó leányt keresek. Gottlieb Jenő, Konyár.

TELJES ELLÁTÁSRA vállal megbízható orth. család, középiskolák és talmudtórák közelében 1-2 gyermeket. Rosenfeld Sándorné, Vác, Szarvas-köz 4

GUTE Paedagogin wird zu drei Kindern gesucht. „Sehr verlässlich”.

GYÜJTŐPERSÉLYEK. Kérjük azon Talmudtóra, vagy egyéb egyleteket, melyek gyűjtőpersélyeket óhajtanak készíteni, hogy arról egyletünket értesíteni sziveskedjenek, a célból, hogy persélyszükségletünket együttesen s így jutányosabban szerezhessük be. *Perlstein Henrik, Talmudtóra-elnök, Szerencs.*

VIDÉKI szombattartó textil-man'pu'áns és nagykereskedő, azonnali be'epsre keres elsőrendű, ügyes megbízható munkacserőt, autóval való utazásra fix fizetéssel. Tiszántúli ismerettségű bírók előnyben. Ajánlat „Protekcio kizarva” jelige alatt a kiadóhivatalba.

TISZTESSÉGES keresethez juttatnék értelmes, összeköttetéssel rendelkező, szombattartó urat, új ágazat bevezetésével. Jelenkezés délután 2-től 4-ig Budapest, Dob-utca 110. I. 16.

HÁZASSÁGI ügyekben forduljon bizalommal internacionális sadchenhez, aki az elite-körök bevált házasságközvetítője. Löffler Miksa, Vác.

ÖRÖKÜLÉS, férfi és nő, a Kazinczy-templomban, o'csón átadó. Cím a kiadóban.

SZLICHESZ-CÉDULÁK Jajmkipürre, tetszés szerinti szlichesz-szel, pontozott „K'el melech jajsév-vel; 100 drb. 3 P., minden további 100 drb. 1 P. Gabella-jegyek célszerű kivételben, o'csó árban. Schwarz-nyomda, Kunszentmiklós.

INTELL. MÄDCHEN aus besserem orth. Hause mit Praxis empfiehl sich als Hauslehrerin oder Erzieherin. Chiffre „Verlässlich“, an Müller Bratislava, Edlov dvor.

ELHELYEZNÉM négy gimnáziumot végzett, 15 éves fiamat ékszerész, műszaki, vagy más szakmában. Ungár Miklós terménykereskedő, Hajdúszovát.

OKL. TANITÓ ajánlkozok elemi, polg. és gimnáziumi magántanulóknak sikeres előkészítésére. Vidékre is menne. „Perfekt német” jeligére a kiadóba.

IDŐSEBB úrnő ajánlkozok háztartás vezetésére, intelligens családdhoz. „Pedáns tisztá” jeligére.

MINDENESLEÁNY feltétlenül megbízható, aki minden házi munkát vállal, orth. háztartásba felvétetik. Spiller Ernő, Budapest, Kazár-utca 11.

MEGNÖSÜLNE, vagy benősülne vallásos, jó családból való, jó megjelenésű fiatalember. Textil- és divatárú szakmabeli. Ajánlatokat „Tajro im Derech Erecz 27.” jelige.

FÉRJHEZADNÁM háziasan nevelt, intelligens, csinos, 19 éves leányomat izr. szombattartó, nagyobb városban önálló nyomdász és papirkereskedőhöz (esetleg más foglalkozásához is) megfelelő hozománnyal. Komoly, jó megjelenésű, intelligens férfiak irjanak „Biztos megélhetést nyújtó” jeligére a kiadóhivatalba.

DISZKRÉT SADCHEN az összes körökben nagy kiterjedésű összeköttetésekkel, ügyesen közvetít házasságokat. Értekezni délután 2-5-ig. G. I. Vörösmarty u. 42. II. 20. Benősülési lehetőségek.

KISEBB bpesti család keres háztartása vezetésére megbízható orth. leányt. Mindenes van. Munkája ellenében, teljes ellátáson kívül megtanítják női kalapkészítésre. Cím válaszlapon kiadóban.

STRENGGLEUBIGE intelligente deutsche Jüdin, im Haushalte verwendbar, wird zu Kindern für soifort gesucht. Telefon: 653-76.

HÁZTARTÁSBAN perfekt vallásos leányt keresek. Mindenesleány van. Ajánlatokat igénymegjelöléssel: Abraham Izidor, Pásztó.

SAJFOR kitűnő kivitelben kapható: Rosenfeld Emilnél, Debrecen, Pásti-út 4. szám.

TÖBBÉVES tapasztalattal bíró, rőfös-rövidárú szakmában jártas segédet azonnalra felveszek. Cím válaszlappal a kiadóban.

ORTHODOX, intelligens házaspár elvállal Budapesten jobb gyermeket pedáns, szigorúan kóser ellátásra. *Chümis-rasi Nach*, polgári és elemi tárgyak korrepetálásával. Fenti tárgyakkal leckeórát vállal. Cím a kiadóban.

KÓSER TÁPKÁVÉ, jó és olcsó, Háztartásban eladásra helyben és vidéken elárúsítókat keresek. Biztos megéhetés. Briszk Dániel, Budapest, Dob-utca 10.

HÁZTARTÁSOMBA kimondottan komoly, vallásos orth. zsidó leányt, esetleg fiatalasszonyt azonnali belépésre keresek, aki mindenben segítkezik. Bász tálmidchóchom előnyben. Ajánlatokat fizetési igénnyel. *Schwarz Vilmos, Kiskőrös.*

SZIGORUAN vallásos fiatalembert keresek 24 éves csinos leányomnak. *Hozomány: Samesz és fürdőkezelői állás.* Jelige: „Ta'midchóchom.”

KERESEK vallásos fiatalembert, aki két fiátam Chümis-rasira, trachra, gemórrera, továbbá első polgárra tanítani és vizsgáztatni képes. Groszmann Samu, Nagygyéc (Szatmár megye).

PERFEKT szakácsnő szigorúan orth. nagyobb családdhoz jó fizetéssel azonnalra kerestetik. Herkules-ruhaüzem, Budapest, VII. Rombach-utca 2/c.

ORTH. család iskolásgyermekeket vagy diákokat teljes ellátással, o'csón vállal. Budapest, Dob-utca 33. II. em 12.

NÖSÜLNI óhajto 30 éves, nagy vidéki városban saját nagy üzettel rendelkező fiatalember. Szigorúan orth. család, csinos, házias leánya jöhet csak számításba. Ajánlatokat a legnagyobb diszkréciónal, „Hozomány nem fődolog” jeligére a kiadóba.

CIÁNOZ, TAKARIT

FÜRTH, V., Csáky-u. 7.

Telefon: 24-4-55.

Lelkiismeretes munka.
Prima referenciák.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Springer-nyomda, VII. Bethlen G. utca 33

ארגון עיתונות יידיש צייטונג

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót ל"פ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII. KERTÉSZ UCCA 48.
Telefon: 42-5-90. Csekk számla: 50.791
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ Kulföldre 25 P

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

Sz'lichajsz hajnalán...

„B'majzoel m'nücho kidam-nücho t'chillo... — nyugalom napjának kimenetelekor, hajnalhasadéskor keresünk Téged, irányítsd figyelmedet a magasból reánk, hallgasd a fohászt és a könyörgést!”

Az első sz'lichajsz-nap *pizmajn*-jának szavai fognak felhangzani vasárnap a kora hajnal sejtelmességében és ezzel megkezdődik a sz'lichajsz-napok áhitata, megindul a láthatatlan fluidum, amely a hívők lelkét átjárja és egy magasabb és tisztább légkörbe akarja emelni. A fohász (*rinno*) az örömeinek (*ran'ni* *czadikim*) és a fájdalomnak (*kümi rajni*) érzéseit és szavait szövegezi meg. E tekintetben valóban különféle érzések viharzanak át a hívők lelkén.

Öröm és fájdalom egyesül fohászsunkban. Visszagondolunk a mérhetetlenül elkeseredett létközdelemre, az össze-vissza gabalyodott életviszonyokra, amikor minden ingadozik, minden reng, változik és bizonytalan, amikor minden szilárd ingóvá lesz, minden nagy terv kártyavárként omlik össze, annyi remény szappanbuborékká lett és akkor hálával fordulunk a Gondviseléshez, hogy átevezett minket a rettenetes nagy tengeri viharon. De egyéni sorsunkon kívül gondolunk a közösségre, fájdalomossá válik a fohász, ugyancsak az első sz'lichajsz-nap első sz'lichója költőjével sóhajtojuk: „Oly régtől fogva mostanáig el lettünk taszítva... megmaradtunk kicsiny maradéknak, eltikkadtunk száraz kóró gyanánt, szemünk elepedve, megsegíttetés után vágyódnak”.

A középkor sötét századaiban, leírhatatlan szenvedések közepette irattak a sz'lichók, minden sor, minden betű mögött ki kell érezni

a rettenetes nagy üldözést, megkínkoztatást, kihallani a nagy zokogást s vérontást. Lehangel, ha erre gondolunk, de viszont felemelkedünk az erkölcsi magaslat fennköltétségébe, ha arra emlékezünk, hogy a sz'lichók költői soha a gyűlölet, az átok szavait nem hangoztatják az üldözőkkel és kegyetlenkedőkkel szemben. A szenvedést I'ten rendeltetésének és próbára tevésének tartják, a kegyetlen zsarnokot pedig a Mennyei akarattól való fenyegető eszköznek. Ime, ilyen erkölcsi magaslatra emelte szent költőinket a Tóra szelleme! És csak ez a szellem lesz képes bennünket a mostani vízözönben, amely elárasztja erkölcsstelen áradatával a világot,

megmenteni s hasonlóvá tenni a galambhoz, amely a béke olajfalevelét szakította le, s ezzel azt jelképezte: „keserű, de mégis I'tentől jön”. (Midras.)

Csak ilyen felfogás, csak ilyen érzés mondatja a hívővel a sz'lichajsz-napok hangulatában: „L'chü v'nosivo el Hasém... — menjünk s térjünk vissza az Örökévalóhoz, mert ő tépett, szakított, de meg is gyógyít majd minket.”

Sz'lichajsz napjain az öröm és bánat fohászában kívül a jövőre felhangzik a *t'filló*, az ima. Bár csak felemelkedhetnénk elődeink, szent sz'lichó-szerzőink erkölcsi magaslatára, hogy teljes bűnbocsánatot nyerhessünk.

Támadás a soproni jesiva ellen

A soproni orthodox hitközség kitűnő főrabbiját és az általa vezetett jesivát a „Sopronvármegye” című helyi lap igen erősen megtámadta. A lap támadása a legnagyobb megütöztetést keltette. Nem azért, mintha valami nagyon hangadó volna ez a hangoskodó cikk, hanem azért, mert olvastán gondolunk a régi szóra: „A hang Jaakajv hangja, de a kéz Észov keze”. Illetőleg megfordítva: itt az a szomorú, hogyha a hang, a cikkíró lármája esetleg Észov-é, de a kéz, amely mozgatta a dolgot Jaakajv keze, zsidó ember volt a spiritusz rektor, aki a gyűlölet spirituszától elkábítva denunciacióig vetemedett. Amint egykor Rabbi Hillél Koloméer magyarázta az igét: „Ne utáld az edomitát, mert testvéred az”, ha valamit elkövet ellened az edomita, akkor bármilyen jogtalanságot tett is ellened, „ne utáld az edomitát”, ne légy megbotránkozva, mert egész biztosan „testvéred volt az”,

aki a háttérben lapul meg. A cikk neki támad Posen főrabbinak és germanizáló törekvésekkel gyanúsítja. Hogyne! Talán még horogkeresztes propagandát is üz, mert bizonyára nagyon el van telve lelkesedéssel az iránt, ami most Germániában történik a zsidókkal. Felemlíti azt is, hogy a város zsidó lakosságának megterhelhetését jelenti a jesiva fenntartása. Megható jószívúság a mai könyörtelen adóprés idejében! Csakhogy már a latin közmondás is mondja „*volenti nulla injuria*” azaz, aki önszántából tesz valamit, azzal nem történik igazságtalanság és így tehát igazán nem illik, hogy egy hírlapíró a jesiváért önkéntesen áldozók hivatlan prókatorává tolja fel magát.

Ismételjük, az egészet úgy kell tekinteni, mint egy magáról megfeledkezett, gyűlölettel elvakult embernek a machinációját. Posen főrabbi teljes